

Ficțiunea

OPTm

nr. 51, 12 noiembrie 2022
Săptămânal de cultură

L-am întrebat pe
Petre Nechita despre
ce scrie și mi-a
făcut o mărturisire:
despre o directoare
de companie,
combinată cu un
fotbalist fără club...

Zenob

Unii spun că sunt cam groase aceste picioare,
dar Ramona nu le ascunde niciodată

Director de număr: Emanuela Ilie

„Orice Iaș poate s-apeze un trăgaci..”

Emanuela Ilie

Nu știu cum se întâmplă, însă, de ceva vreme, două sunt întrebările care mi se tot pun, în diferite contexte mai mult sau mai puțin formale: 1. de ce mă încăpățânez să scriu în reviste literare sau publicații culturale neindexate, din moment ce textele apărute în ele nu pot fi cuantificate într-un punctaj cât de cât decent, de care să mă pot folosi în cv-ul academic; 2. dacă tot continui să o fac, de ce nu public fie în reviste finanțate substanțial sau „cu adevărat vizibile”, adică de o largă circulație online, fie direct pe diverse platforme, bloguri sau vloguri. *Bref*, în spații care să îmi procure măcar satisfacții materiale, dacă nu un plus de vizibilitate. (De fapt, știu bine de ce asemenea șicanări prea puțin colegiale s-au cam întetțit în ultimele luni, dar nu e locul, aici, să învărt cuțitul în rănilor de pe corpul publicistic neaoș, răni abia redeschise de cele câteva articole recente despre soarta revistelor culturale românești, rolul criticii de întâmpinare și câmpurile de forță, aflate într-o mișcare mediatică turbionară, adesea halucinantă, ce dictează mai mult sau mai puțin subiectiv ierarhiile literare de la noi.)

Nu voi relua, și aici, răspunsurile în general punctuale sau de-a dreptul telegrafice, pe care le-am dat în câteva rânduri. Bineînțeles, tot prin intermediul unor articole sau răspunsuri la anchete, publicate exact în paginile unor reviste culturale ocolite sau aproape hulite astăzi – și în general, din păcate, din doar câteva motive, nu foarte greu de ghicit: a.) pentru că sunt asociate exclusiv cu directori sau șefi de redacție considerați fie incoziți, fie manipulați/ murdari politic, fie pur și simplu nedemni de atenția figurilor (meta)critice din *mainstream*; b.) pentru că reprezintă regiuni (firește, provinciale în n

sensuri...) care nu au niciun cuvânt de spus pe plan cultural și prin urmare trebuie ignorate cu totul; sau c.) pentru că, nereușind să configureze o direcție clară, și nici să coaguleze un grup de critici serioși, vocali și constanți, ele merită cel mult frunzărite disprețuitor de concurența serioasă, conform unor directive ale șefilor de cerc/ gașcă/ grup redacțional cu pretenții elitiste.

Fără doar și poate, se poate glosa mult și bine pe marginea modului în care se construiește (de obicei, în timp și cu mare greutate) sau, dimpotrivă, se distruge (în general, cu oarecare ușurință, dacă asaltul este dictat din mai multe direcții) și o revistă, și imaginea ei. Mă voi limita doar la a confirma, răspicat, de ce îmi place să public în „Ficțiunea”. Pe lângă faptul că mi se pare una dintre cele mai vii, mai proaspete și mai dinamice reviste de cultură din România, calitatea de redactor, dublată de aceea de președinte

disprețuitor ori superior, cărțile pe care niciodată nu le expediază din vârful condeiului (de fapt, al tastaturii), și nici nu se grăbesc să își înfiezeze *competitorii*. Folosesc termenul fără rezerve, pentru că mă tem că mulți dintre cronicarii de întâmpinare de la alte reviste îi etichetează astfel pe cei care, în fond, fac exact același lucru ca și ei: trudes pe brânci, pentru binele literaturii de azi.

Poate unii dintre tinerii de vârsta mea (aflați, pe românește, spre finalul celui de-al cincilea deceniu al existenței) își amintesc refrenul memorabil care, spre sfârșitul secolului trecut, făcea furori nu numai printre iubitorii hip hop-ului autentic, cu versuri puternice, miză socială și ritmuri realmente intoxicante: „Orice Iaș poate s-apeze un trăgaci/ Orice paradă de bravadă se dublează c-o brigadă/ Pe orice stradă o iei, sunt câțiva zmei ca să vă radă/ Fiii mei, feriți-vă de ei și stați în gardă!”. (*Vaaaai, ce scandalos, ce gusturi pedestre! Cum, profa nu știe doar de rock & other elites stuff?! Mai rău, ascultă R.A.C.L.A.?! Ooo, DA, încă de la finalul anilor 90! Și îi place la fel de mult ca atunci...*).

Fără să se gândească, sunt convinsă, la *zmeii* sau *zmeișorii* conjuncturali din alte echipe redacționale, curajoșii tineri și foarte tineri de la „Ficțiunea” stau, vă asigur, altfel în gardă: nu cer și nu primesc recompense (apropos, niciunul dintre semnatarii acestui număr nu a primit vreodată măcar un șfanț pentru a semna în paginile revistei volumele apărute la o editură sau alta), doar scriu limpede și concentrat, fără opinteli teoretice și ezitări păguboase, despre cărțile care le spun cu adevărat ceva. Fie despre lumea plină de convulsii, dar și de frumusețe, în care trăiesc, fie, pe scurt, despre ei înșiși. ATÂT.

Varianta integrală în online

Cătălin-Mihai Ștefan: O singură dată am fost insistent

Emanuela Ilie

Cătăline, ți-ai legat existența, până acum, de mai multe spații. Te-ai născut la Tecuci, ai urmat studiile universitare la Iași, ai călătorit mult și prin țară și străinătate (inclusiv cu ocazia unor manifestări culturale importante). Dacă ar fi, totuși, să alegi un singur oraș, care ar fi acela?

Categoric Beijingul, dacă ar fi să aleg un loc din afara țării. Plecarea în China, cu tot ce înseamnă ea, a fost călătoria vieții mele de până acum. O cultură total diferită de a noastră, aflată la o atât de mare distanță că m-a făcut să-mi doresc a molfăi o gură de pământ românesc. Dacă trebuie să aleg un oraș de la noi, va trebui să mă întreb din nou. Mai scot ceva din mine ☺.

Cât de mult ți-a folosit, în profesie și în scris, faptul că ai absolvit Literele la universitatea ieșeană? Bănuiesc că ai auzit și tu voci (din păcate, unele sonore) care susțin că, în loc să ajute, un background filologic serios inhibă creativitatea artistică...

Din fericire, eu am început studiile universitare la patru ani de la terminarea liceului, mai exact atunci când trebuia să o termin, deci eram coptșor. Am venit din convingere, din dorința de a lua din experiența studențească tot ce se poate pentru scris și, foarte important, fără așteptări prea mari. Bineînțeles că a funcționat, deși nu am fost student eminent: aveam de scris și de citit, plus că din anul 2 m-am angajat la muzeu și în alte câteva părți, în paralel. Profesional sigur că mi-a folosit în a-mi alcătui o hartă scriitoricească (reînnoită anual) și o viziune asupra dinamicii socio-literare din toate timpurile.

Până acum, ai scris câteva sute de texte, adunate în cinci cărți frumoase de poezie. Dacă ar trebui

să alegi doar câteva versuri (proprii) care te reprezintă, care ar fi acelea?

Sunt câteva versuri din poemul românesc **16 Culise**, volumul meu de suflet, și cel mai experimentalist de până acum. Nu le-am ales întâmplător, ci ca să fac o punte cu cele la care lucrez acum. Versurile ar fi acestea:

*Multă vreme își aminti Borealul
cum a primit-o pe A Doua
Meteoră Galbenă
sub cea mai intimă membrană a sa
de atunci,
sub care soarele – când i se făcea
loc – se târa în genunchi,
cum i-a căzut tare dragă în acel
fel rămas unic chiar și la
momentul vorbirii,
fără să o rănească acea căzătură...*

Ai reveni asupra unuia dintre titlurile cărților tale de poezie? De ce?

Nu, pentru că mă opintesc foarte mult până le aleg.

Dacă ar fi să asociezi fiecărui volum pe care l-ai scris până acum câte un singur motiv ori

simbol poetic, care ar fi acela/acelea? Care este motivul poetic la care crezi că nu vei renunța niciodată?

Muza avatarului – un om înfodolit care nu-și mai găsește trupul atingându-se amnezic din afară.

Apaosuri / Probleme sangvine / Arborele de oraș – o oglindă limpede, cu 6 straturi.

16 Culise – un dulap cu foarte multe sertare, fiecare având cel puțin un spațiu secret.

Nu voi renunța niciodată la sinceritatea aceea dureroasă, adică la acea oglindă menționată mai sus.

Cât de (ne)mulțumit ești de receptarea cărților tale? Te-ai gândit să schimbi ceva la capitoul acesta?

Uneori sunt vag mulțumit, alteori nici măcar atât, dar niciodată nu e cum vrei. Sau, mă rog, în cazul meu. Aș schimba ceva, dar nu știu ce. Se poate să nu mă prea pricep la *self-marketing*. În afară de a trimite cartea cui trebuie nu știu ce altceva să fac? Mi

se pare o acțiune foarte obositoare numai cât mă gândesc la căutarea altor variante. Eu sunt fericit când scriu, apoi îmi iese fericirea pe nas când trebuie să mă gândesc la restul. Sunt dispus să schimb ceva, în limitele demnității, nu sunt dispus să mă umilesc. O singură dată am fost insistent față de cineva, numai că am vrut să-i demonstrez persoanei că știu că nu mi-a citit acea carte; a reieșit că am fost obraznic și a făcut urât, deci nici varianta asta nu e bună, căci e interpretabilă.

Alege trei cărți de poezie (din orice spațiu cultural) pe care ai fi vrut să le scrii și trei autori de versuri cu care ți-ar plăcea să stai la o cafea/ un ceai!

Oasele de sepie ale lui Eugenio Montale, *Ceaslovul* lui Rainer Maria Rilke și *Cântecele inocenței* lui William Blake; Lucian Blaga, Mircea Ivănescu și George Gordon Byron.

(Dar vezi ce mi-ai făcut tu aici?! M-ai pus să aleg, ceea ce e foarte nedrept în acest caz.☺)

La final, te rog să completezi următoarele enunțuri:

Poezia mea este cea mai adâncă intimitate a mea pe care o exprim mai mult sau mai puțin direct.

Scriu la inspirație, dar nu numai, și cu o frecvență neregulată.

Mi-ar plăcea să public în orice țară care m-ar putea face mai vizibil decât România, deși nici aici nu sunt chiar invizibil.

Mi-aș dori ca poezia mea să fie citită de oameni pe care să-i fac fericiti.

Legătura dintre poezie și politică mi se pare aproape ireală, deși nu imposibilă.

Poezia mi-a dat șansa de a mă împlini și neșansa de a fi, uneori, disprețuit la serviciu.

Eugen Simion: umanismul literaturii și vocația dialogului

Sorin Iagăru-Dina

Ultimul context în care l-am ascultat pe Eugen Simion a fost online, pe platforma „Cultura în direct”, inițiată în pandemie de Muzeul Național al Literaturii Române, într-o dezbatere despre Anton Pann, realizată împreună cu criticii literari Paul Cernat și Oana Soare. N-aș putea descrie profitul intelectual nebănuț pe care aparițiile, discursul, manifestările intelectuale în spațiul public ale unor personalități îl aduc unui număr, și el nebănuț, de beneficiari decât folosind, însă răsturnată, deturnată de la sensul ei original, zicerea antonpannescă: „unde dai și unde crapă!”. Frumusețea e că de multe ori se întâmplă să crape foarte departe, într-un ecou cu bătaie lungă. Dincolo de competența spiritului său critic, de erudiția și energia sa creatoare, i-am apreciat disponibilitatea de a se adresa publicului larg, de a accepta să fie prezent în emisiuni care nu erau prin tradiție unele culturale, dar care deveneau cu siguranță astfel datorită prezenței sale. Eugen Simion și-a folosit altruist popularitatea, prestigiul

și autoritatea de critic-somităte, de critic-reper, pledând pentru dimensiunea și relevanța socială a literaturii și a culturii.

M-am întrebat nu o dată (iar zilele acestea cu atât mai mult) de unde venea deschiderea sa către interlocutor, îmbinare de exigență și bunăvoință, onestitate față de obiectul profesiei și deopotrivă răbdare și flexibilitate, un aer jovial, tineresc

aș spune. Nu avea nimic hâtru; nu l-am văzut niciodată grăbit să corecteze sau să intimideze prin erudiția de care n-a făcut paradă. Tact pedagogic? Cred că și asta, dar și ceva în plus. Ceva aristocratic, ceva ce ține de o înțelepciune patriarhală. Un anumit umanism al gândirii și o cultură a dialogului, a înfrânării prejudecăților și a înlăturării a tot ce e pripit, forțat, agresiv,

extrem și hazardat. Am învățat de la Eugen Simion că literatura și morala, cultura și spiritualitatea nu se exclud, că o anumită ingenuitate și bunătate pot lărgi perspectiva hermeneutului, îl pot face mai atent, nu tolerant față de nonvaloare, dar caracterizat de o răbdare foarte înțeleaptă care adesea e răsplătită. Nu e oare Dimineața poezilor cel mai concludent exemplu de încredere și tenacitate care dau rezultate provocând revelații și delectări aparent nesperate? Fără să-i fi citit cărțile și fără să-i fi urmărit aparițiile în spațiul public aș fi înțeles, cu siguranță, mai puțin despre rostul, dozarea și limitele teoriei în critică, despre necesara prudență (nu neapărat scepticism) față de „isme”, față de „ultima modă” în metodologiile de cercetare ale studiilor literare, față de tot ce se impune ca un „must have”. Și, poate cel mai important, n-aș fi crezut niciodată atât de mult cât cred azi că literatura poate fi, cu toată marginalitatea ei, cu toată condiția de Cenușăreasă, o „cale regală”.

Varianța integrală în online

Debut

doar iluzii și buruieni pe creier

Claudia Surdu

din mine nu mai cresc flori
aripi sau speranțe
doar iluzii și buruieni pe creier
care îmi tot înalță abisul

cu acel zbor eșuat
am format cel mai frumos lac
în care nu a înotat nimeni
nimeni și cu mine
eram sânge toamnă eu

Gioco di mano.

Un volum bun, o farsă și mai bună

Răzvan Idriceanu

În ultima perioadă, numele lui Radu Demetriades și-a făcut din nou loc în lumea literară prin debutul său în poezie, volum intitulat *Gioco di mano*. Pentru cei care aud pentru prima dată acest nume, Radu Demetriades a mai fost în centrul lumii literare prin anul 2017, când a publicat o cronică a așa-zisului roman intitulat *El Astrolabio*. Poetul anunța pe atunci că a descoperit în Argentina un scriitor român talentat, presupusul autor al romanului abia menționat, Antonio Rodriguez de la Muerte. Romanul fictiv, care a stat la baza cronicii lui Radu Demetriades, se prezintă drept jurnalul intim al unui astronaut pe lună, care, odată ajuns pe suprafața selenară, își descrie procesul de autosatisfacere sexuală. Cronică a fost distribuită la toate editurile și revistele literare din România, cu scopul final de a ajunge în revista *România literară*. Mai târziu, adevărul iese la iveală, aflându-se că romancierul româno-argentinian nu este altceva decât o plăsmuire a celor din jurul grupării Dezarticulat.

Radu Demetriades, colaborator al comunismului și șofer al lui Che Ghevara, rămâne așadar o fantasmă cu o însemnătate ideologică relevantă, însă nu s-a confirmat oficial nici până astăzi cine ar fi păpușarii din spatele farsei. Autorii acesteia par să fie cei din spatele editurii Dezarticulat, care au fabricat încă din 2017 identitatea lui Radu Demetriades pentru a-și putea pune în practică farsa literară și care i-au pregătit acum, în 2022, revenirea.

Reîntoarcerea lui Radu Demetriades în lumea literară se concretizează prin debutul său absolut în poezie. Fiind deja cunoscut de către critica literară, debutul său a fost primit pozitiv, dar cu mai multă reticență, astfel încât farsa să nu se repede. Volumul, intitulat zeflemitor *Gioco di Mano*, apare în toamna anului 2022 la editura Dezarticulat. Universul liric reconfigurat de Radu Demetriades gravitează nonșalant în jurul experiențelor nostalgice din perioada comunismului. Poziționarea sa ideologică este discutabilă, totuși, întrucât se plasează, paradoxal, poezia sa fiind o imixtiune cu iz politic și ironic asupra comunismului. Regăsim deopotrivă o stare nostalgică și melancolică cu privire la regimul opresiv, cât și un substrat deloc voalat de umor și persiflare, satiră.

Fără doar și poate, R.D. este un produs fictiv care întruchițează o serie de clișee specifice omului aflat la vârsta senectuții, care a trăit în comunism. Discursul său liric reflectă foarte bine această atitudine prin formulele de adresare specifice,

precum „dragii mei“. Personajul poate fi privit și drept o figură colectivă, care reflectă în linii mari individul oportunista, care a avut parte de un trai privilegiat ca urmare a pozițiilor sociale importante (consultant al Securității și șofer al lui Che Guevara). Inclusiv construcția personajului include un schelet caricatural, pe baza căruia este rezultat ... poetul Radu Demetriades.

Poezia sa prezintă un discurs liric degajat, natural și antiliric și poetic. Este limpede că volumul nu are ca scop propunerea unui proiect poetic serios, ci mai degrabă pastșirea unor metehne ale poeziei contemporane. În ciuda acestui fapt, putem admite că *Gioco di Mano*, privit dintr-o perspectivă de ansamblu, depășește calitativ multe dintre scrierile poetice ale „poetilor“ de azi. După cum observă și Mihnea Bălici, „ca gest de frondă în lumea scriitoricească, volumul este bun“; deși se ridică peste multe proiecte poetice de astăzi, valoarea sa literară este totuși suficient de redusă.

Volumul a atras rapid atenția criticilor literari cu autoritate: „Unul dintre cele mai smart și provocatoare proiecte din poezia ro a ultimilor ani“ (Mihai Iovănel), „Avem de-a face cu un construct experimental, cu un concept ludic sau cu o «mistificțiune» ingenioasă“ (Paul Cernat), „Dacă poezia română contemporană ar fi o tarabă de kitschuri de lângă castelul Bran, *Gioco di mano* este pulometrul.“ (Nicolae Manolescu). Într-adevăr, farsa și-a atins obiectivul. Mai mult decât atât, consider că, deși nu și-a propus un proiect artistic în adevăratul sens al cuvântului, *Gioco di mano* ne propune o poezie interesantă, amuzantă și provocatoare.

Despre traumele comunismului și sfârșitul erei ceaușiste

Alexandra Ruscanu

Romanul Danielei Rațiu, *ultimul an cu Ceaușescu* (Litera, 2022), prefăcut de Carmen Lidia Vidu, se situează, astfel, la confluența dintre literatura ca formă terapeutică și documentar. Romanul poate fi privit drept o radiografiere a unei etape tumultuoase din istoria noastră, ilustrând un singur an, 1989, al unei singure familii, însă care oglindește perfect toți anii și toate familiile. Fricile permanente de a fi auzit și închis, așteptatul la cozi interminabile însoțit de nesiguranța că alimentele vor fi suficiente pentru toți cei care așteaptă, sentimentul de groază indus de fiecare bătaie neanunțată în ușă ș.a.m.d. sunt constante în viețile tuturor. Frica devine o stare de existență pentru personaje. Exponențial este următorul pasaj: „tabloul lui Nicolae Ceaușescu de deasupra tablei cade de pe perete. Toți ne ridicăm uluiți. [...] Profesora de serviciu urlă îngrozită, dând din mâini ca o păpușă dezarticulată: «Ce se întâmplă? Cum e posibil așa ceva?»“ (p. 45). Tabloul strâmb al marelui conducător nesuștinut suficient pe pereții reci, alături de ocazionale luări în derădere a cântecelor sunt doar câteva dintre permanentele semne ale atitudinii subversive și disidente, ce va atinge climaxul mai târziu, în iarna lui 1989, odată cu revoluția.

Un pasaj cu adevărat cutremurător, simpatetic prin modalitățile autoarei de a țese pânza narativă, este scena avortului (ilegal la acel moment) al mătusei protagonistei, Sorina. În urma unui avort spontan, Sorina este nevoită să recurgă la un „ritual“ macabru, astfel încât să nu își pună viața în pericol din punct de vedere medical, ori social. Se știe deja că, în acea perioadă, astfel de intervenții chirurgicale erau interzise, presupunând sancțiuni severe. Într-un asemenea context social, singura alternativă a

femeilor era, evident, practicarea avortului în medii insalubre, cu ustensile nesterilizate. Următorul pas, crucial, care este surprins și în ficțiune, este distrugerea dovezilor: apa sângerie și în care zac cheaguri, respectiv tifonul care trebuia ars, pentru a nu fi descoperit ulterior prin țevi. Pe cât de traumatizant poate fi acest episod pentru femeia supusă operațiunii medicale, pe atât este și pentru cei ce asistă.

Povestea ia naștere în iarna lui 1988, când apar deja primele semne ale unei schimbări importante (sentimentul acut al așteptării „să se întâmple ceva“), și se încheie în iarna lui 1989, odată cu sfârșitul dictaturii ceaușiste. Astfel se formează un ciclu perfect, care, deși limitat temporal, reflectă traiul tuturor anilor aflați sub comanda lui Ceaușescu. Sunetul afundat al radioului pe România Liberă, uniforma meschină, cântecele patriotice exasperante, dozele goale de Cola Cola pe post de bibelouri ș.a. sunt doar câteva dintre emblemele a ceea ce a

însemnat peisajul României în anii '47 și '89.

Remarcabil la Daniela Rațiu este faptul că reușește să transpună în textul scris un dozaj copleșitor de afect, într-o atmosferă cinematografică. Daniela Rațiu nu este, de altfel, o novice în ceea ce înseamnă filmografia, fiind coautoarea scenariului *Paukner* (2015), aflat printre textele finaliste ale concursului de scenarii HBO. Autoarea se evidențiază prin capacitatea de a conferi textului scris o oarecare iluzie a derulării scenice. Chiar dacă, din punct de vedere narativ, romanul prezintă o anumită liniaritate (acțiunea este redusă, accentul căzând pe interioritatea personajului și mai puțin pe fapte concrete), ne este imposibil să nu admitem că autoarea reușește să transpună cititorul într-o atmosferă specifică perioadei și să capteze cititorul în poveste.

Cu toate acestea, nu pot ignora minusurile pe care romanul le prezintă. Aici mă refer în mod deosebit la construcția fragilă a

personajelor ce se perindă de-a lungul romanului, ori chiar la protagonista noastră, personajul-narator. Operând cu o taxonomie arhicunoscută, aceea a lui E.M. Forster, am fi tentați să le împărțim în personaje plate, respectiv rotunde. Personajele plate, conform criticului, se caracterizează, asemeni personajelor Danielei Rațiu, printr-o consecvență și liniaritate pe tot parcursul romanului. Ele nu prezintă nicio evoluție psihologică, în ciuda evenimentelor ce au un impact vizibil asupra acestora. Problema apare în romanul de față când perspectiva narativă este una *avec*, internă. Miza este pusă pe interioritatea personajului-narator, care, aici, nu pare atât de bine conturată. Un argument concret pentru afirmația mea este incompatibilitatea dintre aparență, vârsta fetei (școlară aflată la vârsta formării intelectuale și socio-afective) și esență, eleva meditănd adesea pe marginea unor subiecte complexe, politice, umaniste etc. Cu toate că dezechilibrul poate fi înțeles prin prisma contextului la care fata este expusă (mediul opresiv comunist care acționează și asupra copiilor, nu doar adulților), consider că personajului îi lipsește (cam nejustificat) inocența și bucuria copilăriei – existente totuși într-o oarecare măsură chiar și atunci.

Ultimul an cu Ceaușescu rămâne, însă, un roman visceral și puternic din punct de vedere emoțional, datorită tehnicii detaliului pe care autoarea o stăpânește și o manevrează cu ușurință. Autoarea reconfigurează un univers captivant și emoționant, ce ne deoalează fricile și lipsurile vieții în perioada lui Ceaușescu, reliefând străduința oamenilor de a depăși o nouă zi și, implicit, felul în care comunismul românesc a afectat comportamente și mentalități.

Versiunea integrală în online

Istanbulul celor 1001 de povești

Luiza Negură

10 minute și 38 de secunde în lumea asta stranie (Editura Polirom, Iași, 2022, traducere din limba engleză și note de Ada Tănăsă), impresionează atât prin construcția inedită, cât și prin subiectul ales, a cărui dezvoltare se grefează pe o modulație intimă a vocii narrative, aflată la jumătatea drumului dintre propriul destin și cel al Leilei Tequila. Această ultimă poveste, înscrisă în descendența povestirii în ramă din *1001 de nopți*, surprinde o lume cameleonică, ridicată pe fundalul unei contra-realități tradiționale, în cadrul căreia orice cântec de lebedă capătă o timbrare aparte, amplificată în planul de profunzime prin vibrațiile unui cor tragic nevăzut, ce însoțește ființa pe întreg drumul vieții.

Capitolele gradează experiența desprinderii din matricea timpului fizic, devenit „fluid, un șuvoi năvalnic de amintiri ce se scurgeau una într-alta, trecutul și prezentul fiind de nedespărțit.” (p. 21). Elif Shafak excellează în corelarea transpunerii emoțiilor cu

descrierile minuțioase, articulate pictural, adesea dublate de o doză clară de organicitate: „Lumina ce se cernea prin vitraliile ferestrelor păta cuvertura de pe pat” (*ibidem*). Nu avem în vedere doar un resort compozițional menit să evidențieze întrețeserea dintre lumi, ci, mai degrabă, o semnătură a feminității cu care scriitoarea potențează *privirea*. Intrarea micuței Leyla în viață transferă intimității nașterii o dimensiune fabuloasă, integrând noua ființă în legendarul ciclu al destinului. Prevestirea sumbră a moașei, „-Oho, o să plângă destul fata asta” (p. 24) se transferă asemeni unui ecou întregii construcții a personajului, coborât direct din matricea raiului. În realitate, romanul restaurează un moment inițial, o revenire eliberatorie, prin moarte, la „acest tărâm fremătător, din această armonie mângâietoare pe care nu o crezuse posibilă vreodată”.

Deși conflictul narativ pare să fie unul care nu ar avea o miză foarte mare (moartea unei femei ușoare), în realitate, cititorul este

antrenat într-o poveste tulburătoare despre moarte și despre viață, despre șansa de a iubi și de a fi iubit ori despre valoarea prieteniei într-o lume care mușcă cu sălbăticie din ființa celui aruncat în vârtejul ei. Începutul, construit în manieră *ex abrupto*, devine un punct de rezonanță pentru întregul roman, căci fiecare capitol se întoarce obsesiv și dramatic la imaginea corpului lipsit de viață al Leilei – nod narativ, în funcție de care este organizat întreg eșafodajul romanesc.

Elif Shafak echilibrează un paralelism puternic între personaj și discurs, acesta din urmă căpătând o extensie proprie de *10 minute și 38 de secunde* în lumea post-lecturii. Fiecare voce apare într-o dublă ipostază: în una materializată și într-una re-creată, umbră a celei dintâi. În acest sens, miza romanului transpune esența literaturii, eternalizarea ei prin oferirea unui loc în chiar conștiința și în sufletul lectorului.

Cu fiecare minut care se scurge, Leila apare în lumina altei

oglinzi, cititorul descoperind în ființa ei spiritul liber, bunătatea, efervescența și tăria de caracter. Dincolo de statutul infam de lucrătoare în industria plăcerilor, eroina este o femeie reală, al cărei drum stă clar sub semnul celui atât de simplu numit „Kader”. Prin povestea ei, autoarea suprapune o infinitate de rame, de povești ce au însoțit-o pe drumul scrierii. Regăsim ecouri stinse ale temei maternității din *Lapte negru*, ale incestului din *Bastarda Istanbulului* ori ale înfruntării cu propriul destin din *Cele trei fiice ale Evei*.

Versiunea integrală în online

Cultivator de amintiri

Pagina de literatură

Ioan Miron

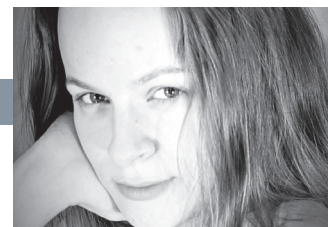
In minte ta e un câmp vizual plin de ce făceai acum cinci, cincisprezece ani, umplându-ți plămânii de aerul alocat amintirilor, cu spectacolul bogat și încet-încet al rememorării. În ceea ce privește amintirile, ele sunt, în mare parte, nedistingibile: aici jucăria preferată avea culoarea roșie, acolo albastră; aici o pereche de mâini murdare te țineau de mână ore în șir, acolo o pereche de mâini murdare erau stigmatul autoexilării. Suntem cultivatori ai amintirilor preferate. (Sau nu). Povestim uneori ce ne-a marcat, alteori ce nu, alteori iar și iar, alteori adăugând în plus câte un detaliu amintit prin previziuni, flash-uri ale memoriei, obișnuințe. Ce este frică la unul, este adrenalină la celălalt și, deși pentru unii asemănările depășesc

cu mult diferențele, oricare ar fi ele, ar fi total de neconceput ca oricine altcineva să înceapă să creadă în frica altuia mai mult decât în propria frică. Ceea ce s-ar întâmpla e ca într-un fel de prăpastii între, atâta timp cât frica rămâne afară, adrenalina rămâne în porii unde aparține de facto, deși oricine ar observa pupilele dilatate, hăul intens al privirii în vânt, aplanând perspectivele, urechile șterse de orice sunet, aleargă acum, ești liber, umflă-ți plămânii și ascunde-te în tufișuri, adrenalina te cultivă ca pe o plantă rară, este mult prea evidentă pentru a menționa asta în amintirile viitoare, tulpinile bucurii exotice se întrepătrund constant, aproape imperceptibil și totuși nu dau buzna, nici nu dau durere de cap când te gândești la ce urmează după ce înflorește cu

adevărat bucuria, acolo, pe buze, și nu, nu e nici un hibrid al celor două stări. Ceea ce crește în tine are o frumusețe proprie, fără fetișuri sau iluzii rambursabile, neașteptată, chiar și în timpul nopții, când somnul pare că paralizează orice, totuși spasmele involuntare îți dau un farmec aparte, desfrabil, prins parcă de un al doilea schelet interior, iar micile piste ale gândurilor răzlețe pe timp de insomnie traversează întreg vortexul imaginilor uitate, blurate în încercarea de a sări peste anumite secvențe în plină desfășurare.

În această după-amiază, mi-am ținut toată greutatea în corp, în timp ce mă lăsam liberă să plutesc în vid.

Amintirile survolează atunci când te aștepti cel mai puțin, când

derulezi în sens invers tot ce ai făcut până în acel punct de atunci, da, sunteți grozavi în pielea altora, dar am nevoie de puțin curaj al meu.

Dacă trebuie, o pot face din nou, când pe una când pe cealaltă.

Persoana ta descompusă, prima persoană de care ai putea să-ți amintești ca de un model, care ar putea fi?

Poți fi una dintre multiplele definiții ale rememorării, totul ține de timpul când te-ai simțit cel mai bine.

Trecutul e un instrument con-tondent, care planează prin spațiul aproape (i)respirabil și al rememorațiilor, spațiul obtuz dintre tine și mâine.

Și s-au prins în brațe, și s-au strâns...

Petre Nichita

Bârfa e chemare și nevoie de bază a omului. La fel cum un învățat simte nevoie să adune cât mai multe cunoștințe și apoi să le împărtășească prin prelegeri și pagini scrise, tipărite și răspândite, așa și restul oamenilor sunt mânați de dorința de afla și de a spune mai departe. Iar în redacția ziarului *Punctul*, bârfa e cel mai natural element. Atomul în jurul căruia se coagulează știri, reportaje, anchete. Ziariștii își construiesc articolele de la frânturi de informație, de la discuții purtate cu jumătate de glas pe holurile instituțiilor, șoptite la o țigară, aruncate dintr-o parte în alta. Ce altceva decât bârfe?!

Priviți spațiul deschis care ocupă un etaj întreg dintr-o clădire turn, cu pereți de sticlă. Pe birourile albe zac monitoare pătrătoase și laptopuri ceva mai noi. Pe ici, colo sunt mici obiecte personale. O ramă cu o fotografie, jucării primite ca surprize la dulciuri sau în pungile cu chipsuri, un turn Eiffel în miniatură, un ghiveci cu vreun cactus prăfuit. Bârfa circulă aici precum aerul condiționat, ba chiar mai rapid și mai pătrunzător pentru că nu e nevoie de apăsarea unui buton de telecomandă.

Ducu Antonie este reporterul principal al secției economic. Analizele și știrile sale sunt citite cu interes la pagina 5. Sub titlul negru, cu litere groase, îi apare numele și o caricatură. Așa sunt prezentați în paginile *Punctului* toți reporterii și autorii. Ducu e creionat cu un nas mare, gură și buze groase, ochi rotunjiți, bulbucăți. Părul negru îi e desenat vâlvoi. Oricine îl vede în realitate, îl recunoaște fără probleme. Se îmbracă mereu lejer, dar fără să întoarcă spatele eleganței. Are câte un pulover simplu, gri

sau albastru, pe sub care se vede o cămașă mereu albă. Ceasul e un model ieftin, dar cu o curea din piele, de efect. Dacă poartă blugi, atunci îi alege pe cei negri. Și niciodată nu face concesia de a încălța pantofi sport colorați, cu cine știe ce dungii sau desene. N-are costum pentru că nu e om de afaceri, dar nici ca un huligan de pe stadion nu are de gând să se îmbrace.

Acum se ridică de la biroul său cu un calculator vechi, dar credincios, ocolește alte câteva mese și intră într-o discuție cu o colegă. Ramona Chindriș lucrează la secția monden și mai primește ponturi de la Ducu. Vreo directoare de companie nou apărută pe piață care ar putea fi combinată cu un fotbalist fără club ori cu vreun cântăreț fără melodii și casă de producție. Ramona se ridică de pe scaunul ergonomic care nu e prea comod și rochia verde i se întinde pe trupul înalt. E cam

la același nivel cu Ducu și zâmbeste ca într-o reclamă la pastă de dinți.

– Deja simt privirile din jur cum ne înțepă, comentează ea amuzată.

– Atunci eu o să mă sprijin de biroul tău, îi răspunde Ducu, și-ți zâmbesc fâstâcit, să pară că sunt gata să cad în genunchi.

Ramona râde potolit, dar folosindu-și din plin trăsăturile. Pomeții proeminenți, dinții albi și egali, ochii câprui și ușor oblici. Sub materialul verde al rochiei se ghicește un bust cărnos. Picioarele galbene sunt dezgolate deasupra genunchilor. Unii spun că sunt cam groase aceste picioare, dar Ramona nu le ascunde niciodată. Părul ei castaniu, de un blond stins, se odihnește într-o coadă stufoasă și dreaptă. Discută cu colegul de la economic despre o gală a oamenilor de afaceri de unde ar putea scoate și ea câteva subiecte. Prietenii în

redacție funcționează cel mai bine între cei din secții diferite. Reporterii care se ocupă de aceleași domenii au tendința să se privească suspicios. Nu e vorba că și-ar fura subiectele, ci se simte mai degrabă o fatalitate greu de pus în cuvinte. Inspirația este ceva nedefinit. La fel și sursele: orice și oricine poate deveni o sursă. Și există cumva credința că ideile nu circulă doar în capul reporterului care le-a gândit prima oară. Ele au o viață proprie și pot fi înhățate de oricine se află în apropiere. Așa se explică gelozia profesională la publicarea unui articol extrem de reușit. Colegul din stânga sau cel din dreapta simte că ar fi putut înhăța și el bârfa de la care a pornit totul. Ba chiar capătă impresia că în ziua următoare fix asta urma să se întâmple. Bârfă sau idee originală, nici nu mai contează diferența.

Versiunea integrală în online

Diorama vieții ca posibilitate

Smărăndița-Elena Vasilachi

Recentul roman al lui Andrei Velea, *a.normal*, apărut la Editura Litera, 2022 și prefăcut minuțios de către Laurențiu-Ciprian Tudor, este mărturie clară a faptului că genul românesc este, așa cum spune Milan Kundera în *Arta romanului* sau *Testamente trădate*, oglinda în literă a compoziției muzicale. Având o structură tripartită, cele trei voci (narrative) se află într-o continuă și dinamică relație de polifonie asigurată de unitatea tematică. În pofida eterogenității timbrei triadei de povestăși, coerența intimă a textului este generată de ubicul fior care străpunge cele 219 pagini ale romanului. *Ca veut dire quoi?* Linia melodică a sonatei livești este arondată unei singure întrebări: *Prin ce se deosebește normalul de a.normal?*

Interesantă în arhitectura intimă a romanului este imixtiunea elementului de tip cultural în magma ideatică a textului. Astfel, problematica dezrădăcinării mariajului, inevitabila expansiune a tehnologiei, erodarea sinelui, practicile de tip tantra yoga pentru descătușarea nivelurilor spirituale – sunt în permanență dublate de inserțiile filosofice, sociologice, literare, care, în mod aluvial, adună substanța epică în desfășurare.

Ca un ecou sau, mai precis, ca un *bis* solicitat lui Pink Floyd, cangrenarea conjugală din primul capitol este elongată și în partea a II-a a romanului, însă nu în manieră liniară, ci printr-un artificiu de repanoramare a situației inițiale: aflați în prag de divorț, Daniela și Bogdan redescoperă tactilitatea plăcerilor erotice. După cum am prefigurat, această secvență din partitura sonatei se poziționează pe panta alunecoasă și translucească a fenomenului erotic. Fără a-l fi menționat anterior, acesta apare ca palimpsest al celor trei diafragme ale romanului,

urmând să se arate cu voluptate în epilogul pe care l-am savurat pe nerăsuflăte, așa cum protagoniștii turnau vinul roșu pe epiderma ultrasensibilă a sufletului (și nu doar).

Lejeritatea stilului conferă romanului o alură prietenoasă, ranforsată prin intermediul unei lentile care dă *zoom* în momentele potrivite, surprinzând umanitatea care populează romanul în toată vulnerabilitatea sa, în momente de existență dureroasă sau, dimpotrivă, în fazele extatice de care este responsabilă iubirea. Ceea ce vreau să subliniez este *umanitatea* scrierii lui Andrei Velea, care irupe în contexte vădit cotidiene, reliefând o

realitate în care, la un moment dat, oricine se poate regăsi. Totuși, în pofida caracterului *uman* pe care l-am evocat, cartea cu iz dunărean deține o doză importantă de gnoseologic.

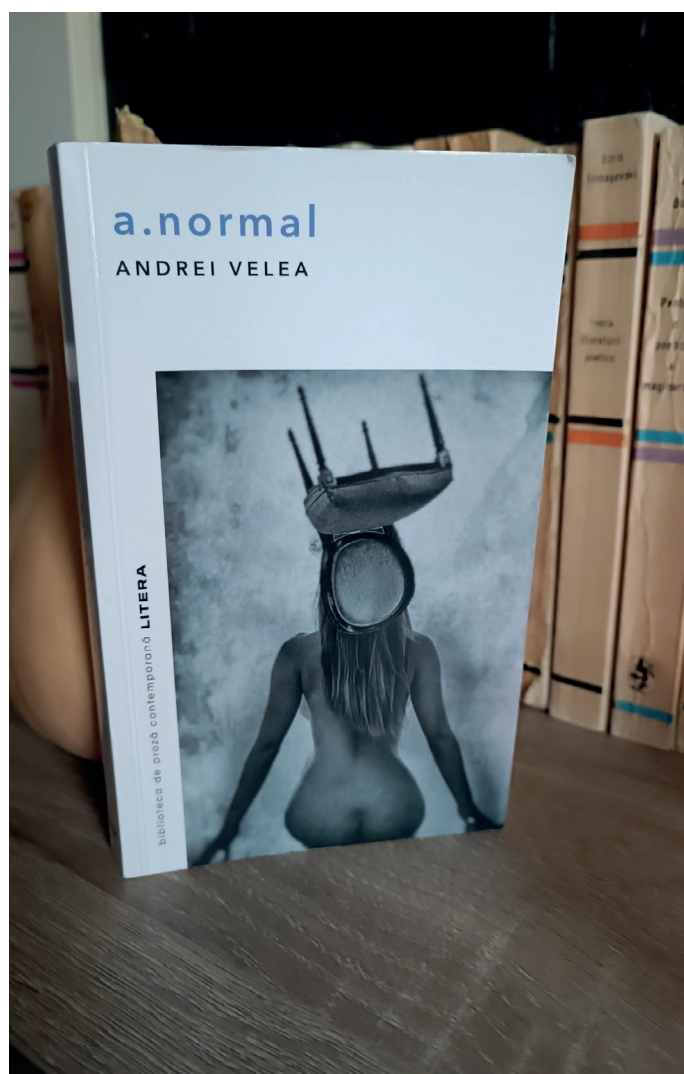
A III-a parte, cea în care Sebastian – un *Don Quijote de la Vita* – preia controlul narativ, vine să limpezească mrejele dubitative în care căzuse conștiința Danielei. Fire liberă, nonconformistă și dispusă să încerce tot ceea ce viața are de oferit, Sebastian apare acum în ipostaza de mediator între *femeia-supusă-cutumei-sociale* și *femeia-care-trăiește-pentru-ea*. Apologet al libertății ca fundament al *Dasein*-ului

heideggerian („Locurile se schimbă, noi ne schimbăm, iar a te opune schimbării înseamnă să-ți diminuezi propria libertate.”), acesta o convinge pe femeie că trăitul cu porția și pentru alții este înmormântarea prematură a celui *sine* pe care îl caută personajele. Grație acestei întâlniri cu cheie, epilogul apare ca o prelungire firească a vieții.

Dincolo de ceea ce s-ar putea numi o demonstrație a *ratării* pe plan conjugal, mai importantă și de mai lungă respirație mi se pare cealaltă dimensiune pe care o propune romanul – a descoperirii și acceptării unei alte rute existențiale. *Omul gândește, Dumnezeu râde*, spune un proverb regăsit în paginile unei cărți recent citite. Probabil, sintagma aceasta care are ceva inefabil în sonoritatea sa, ar putea constitui un veritabil contrapunct al diegezei. Însăși coperta ilustrează un nud de femeie întors cu spatele la cititor, având pe cap un scaun, și el, desigur, cu josul în sus (acum răsună în mințile tuturor sintagma *om cu scaun la cap*, nu-i așa?). Iată că romanul scriitorului gălățean ne demonstrează că această zicală nu e doar relativă, ci și extrem de neputincioasă în fața posibilităților infinite ale *felurilor-de-a-fi-în-lume*.

Bazat pe legile senzualității și ale senzorialului, romanul *a.normal* semnat de Andrei Velea se coagulează sub forma operei scrise dintr-o răsuflare, cu un stil care face lectura confortabilă, îmbrăcând paltonul de cașmir al muzicii și dezgolind personajele de acele *dessous* incomode ale idealismului. Lumea nu e construită după un calapod perfect, nu are un model prestabilit și nici nu e dirijată de Absolut. Lumea e imperfectă. Imperfect de frumoasă.

Versiunea integrală în online

Creator

Daniela Luca

Sigmund Freud, pe tot parcursul vieții lui, familiale și psihanalitice, a fost continuu pasionat și preocupat să exploreze, să caute, să înțeleagă tainele, enigmele creativității. În eseul său, *Scriitorul și activitatea fantasmatică*, se întreabă din ce surse își extrage acest străin, creatorul, inspirația, iar răspunsul său este că „...un scriitor procedează ca un copil care se joacă”. Și adaugă, ulterior: „pe măsură ce crește, copilul încetează să se mai joace și, devenit adult, știe că nu mai poate continua să se joace sau să fantasmaze mult timp.”, aici doliul după joc și fantasmare fiind inclus, chiar dacă neprecizat încă de Freud, dar readus în discuție, câțiva ani mai târziu, de Melanie Klein. Actul creator, spune ea, urmărește să repare obiectul pierdut. Pentru psihanalista și scriitoarea Janine Chasseguet-Smirgel există o activitate creatoare în care scopul urmărit este acela de *reparație a subiectului*. Creația este o autocreație, care își extrage impulsul profund al dorinței pentru a depăși, prin propriile sale mijloace, golurile lăsate sau provocate de alții. Ea situează astfel creația într-o asumpție narcisică, în tentativa de a atinge integritatea, altfel spus de a depăși castrarea la toate nivelurile. Hannah Segal, o psihanalistă a cărei pasiune pentru scriitură, artă, cultură, a imersat tot discursul său psihanalitic și eseistic, vede creația ca o *ecuație simbolică*. Fiind disponibil pentru sublimare și pentru împlinirea dezvoltării Eului, *simbolul* este văzut ca reprezentant al obiectului. El ia naștere atunci când afectele depresive predomină asupra celor schizo-paranoide, unde separarea de obiect, ambivalența, culpabilitatea legată de pierdere pot fi controlate și

tolerate. Simbolul este utilizat în acest caz nu pentru a nega pierderea, ci pentru a o depăși. La unii pacienți/subiecți, însă, produsele create, creațiile, reprezintă încă *simbolizări concrete, substitute ale durerii* deplasate de la obiectul vătămat/distrus/ucis. Destinul lor este identic: pierirea. La aceștia, reparația eșuează în a crea obiectul pierdut, iar moartea triumfă.

Desigur, invizibilă înainte ca doliul obiectului de iubire să fie făcut, frumusețea rămâne, durează și ne captivează încă și mai mult. Ce lucru nu ar fi deci atins de universalitatea morții: frumusețea? Creația? Ar putea fi frumosul acel obiect ideal care nu dezamăgește niciodată subiectul născut într-un „conflict estetic” (Donald Meltzer) încă de la început? Sau apare obiectul frumos ca un reparator indestructibil al obiectului primar abandonant, absenteizant, situându-se astfel pe un registru diferit de cel pulsional, într-un mod atât *de enigmatic atașant și decepționant*, unde se instalează ambiguitatea obiectului „bun” și a celui „rău” (Melanie Klein)?

Într-o logică melancolic-maniacală de genul: *în locul morții și pentru a nu muri de moartea altuia* (un fel de negare sau chiar de-negare a morții), *eu produc un artificiu, un ideal, un „dincolo” pe care sufletul meu îl produce pentru a se plasa în afara sa: ex-thasis*. Frumosul este ales sau creat pentru a putea amplasa toate valorile psihice perisabile. Proces care poate riscă totodată să producă, pe matca sa mortiferă, doar urme delirante, oricât de înalt idealizante sunt ele, așa cum regăsim în clinica „psihozei melancolice”, descrisă de A. Green.

Ca psihanaliști, ca scriitori, creatori ne punem însă și întrebarea: prin intermediul cărui proces psihic, prin ce modificare a semnelor și a reprezentărilor, frumusețea ajunge să depășească drama care se joacă între *pierdere și înstăpânire* asupra pierderii-devalorizării-dedării morții? Rămânem în căutarea răspunsurilor, adevărurilor și sensurilor mai departe.

Versiunea integrală în online

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociația-creatorilor-de-ficțiune.ro>

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, ap. 3
București.

Este editată de LITERA

© Ficțiunea OPTm

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Radu ALDULESCU,
Ileana MARIN,
Emanuela ILIE,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER,
Adriana TITIENI IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: optmotive@gmail.com

PREȚ: 8 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

9 772821 798503

